

Копейцева Л.П.

УДК 378.091.31.821.161.2

**АКТИВІЗАЦІЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ
УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ВИШІ**

Анотація. У статті здійснено аналіз праць вітчизняних та зарубіжних науковців, педагогів, методистів з питань інтерактивних технологій навчання; з'ясовано концептуальні положення інтерактивних методів, окреслено дидактичні аспекти використання інноваційних методів у вивченні історії української літератури на семінарських та лекційних заняттях у ВНЗ.

Ключові слова: Активізація навчальної діяльності, інноваційні технології, інтерактивні методи.

Аннотация. В статье совершено анализ работ отечественных и зарубежных ученых, педагогов и методистов по вопросам интерактивных технологий обучения; определены концептуальные положения интерактивных методов; дидактические аспекты использования инновационных методов на семинарских и лекционных занятиях в вузе.

Ключевые слова: Активизация учебной деятельности, инновационные технологи, интерактивные методы.

Summary. The analysis of works of home and foreign scientists, teachers and methodists on questions of interactive technologies of educating is accomplished in the article; conceptual positions of interactive methods is certain; didactic aspects of the use of innovative methods on seminar and lecture employments at institution of higher learning.

Keywords: Activation of educational activity, innovative technologists, interactive methods

Актуальність і постановка проблеми. Метою державної Національної програми “Освіта і навчання 2020”, галузевої Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти є виведення освіти в Україні на рівень розвинутих країн світу, що можливо лише за умов упровадження сучасних педагогічних технологій. Сучасна філософія освіти, оновлена стратегія її реформування вимагають принципово нових наукових досліджень, обґрунтованого та послідовного запровадження науково-педагогічних технологій, раціональних і ефективних підходів до організації наукової та інноваційної діяльності у сфері освіти.

Таким чином, в основу сучасного навчального процесу у вишах покладено співробітництво викладача і студента, яке спрямоване на підготовку конкурентноздатного дипломованого вчителя; на модернізацію на всіх рівнях освіти змісту, форм, методів та технологій навчання відповідно до вимог інформаційного громадянського полікультурного суспільства [1: 36].

На сьогодні важливою проблемою у викладанні філологічних дисциплін є пошук оптимальних шляхів такої співпраці, а відтак спонукання студентів до творчості, самостійності, підвищення розумової активності. Тому все більш широкого визнання та поширення набувають інтерактивні технології, які адаптують навчання до умов реального життя [10: 32].

Саме цим зумовлена зараз увага педагогів, методистів до інновацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичні засади інтерактивної освіти, ефективність її впливу на формування особистості ґрунтовно досліджено у працях Нишети В., О. Пометун, Л. Пироженко, О. Пехоти, Г Селевко, Суворової Н., Г. Токмань та ін.

Існують різні підходи до визначення інтерактивного навчання. Одні вчені визначають інтерактивне навчання як діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія вчителя та учня” [2:4; 4:25]. Ми схилиємося до визначення О. Пометун та Л. Пироженко: інтерактивне навчання – співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання в співпраці) [7:17].

Як засвідчує аналіз методичних джерел, проблема використання інноваційних технологій у вивченні історії української літератури у ВНЗ ще недостатньо розроблена. Існує суперечність між потребами практики і науковим обґрунтуванням їхньої реалізації.

З огляду на це вважаємо актуальним вибір даної проблеми і порушення її у науковій праці.

Метою дослідження є вивчення концептуальних положень інтерактивних технологій та їхнє застосування у викладанні предметів гуманітарного циклу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблем на основі аналізу відповідної навчальної ситуації. Отже, інтеракція сприяє формуванню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу педагогові стати справжнім лідером колективу.

Для успішної реалізації інтерактивного навчання необхідно застосовувати пошукові методи у викладанні історії української літератури: бесіду за Сократом, ділову гру, дискусію, мікродискусію, творчі лабораторії, мозкову атаку, проблемний семінар, акваріум [6:39-45].

З метою ефективного впровадження інтерактивного навчання на лекціях, семінарських заняттях можуть бути використані базисні групи: “літературний ексклюзив” – студенти відшукують виняткові інформації, невідомі факти з життя письменників, творчої долі митців; “пошук мемуарів” – члени групи розшукують мемуарні свідчення автора або думки про нього відомих діячів; “експертна група” – члени групи здійснюють контроль за регламентом, стежать за висловленням оригінальних ідей [7:67]. На нашу думку, такі прийоми роботи сприяють як розвитку позитивної взаємодії викладача зі студентами, так і міцності засвоєння знань та активізації їхньої пізнавальної діяльності. Варто в процесі дослідження творчості митців упроваджувати “дебати” – студенти (індивідуально) або групи обирають (або їм пропонують) певні позиції, які стосуються теми, що обговорюється. Наприклад, під час аналізу повісті О. Довженка “Україна в огні” I група студентів може досліджувати, як критика і Сталін сприйняли появу кіноповісті; II – працювати над проблемою трагедійності тогочасних подій; III – над проблемою

національної самосвідомості людини і народу; IV група – над проблемою цінності загальнолюдських ідеалів. У такий спосіб можуть бути розв'язані основні проблеми твору: трагедія Другої світової війни; проблема національної самосвідомості людини і народу; сенс життя пересічної людини на війні і в мирний час; проблема цінності загальнолюдських ідеалів.

Одним із інноваційних методів навчання є метод проектів, який сприяє формуванню самостійної, творчої особистості і є безумовно методом пошуку.

Сучасна педагогіка розрізняє дослідницькі, творчі інформаційні, практичні проекти [1:37; 3:35]. Вважаємо, що вони можуть застосовуватися як на лекціях, так і семінарських заняттях. Скажімо, розглядаючи творчість І. Кочерги, зокрема, аналізуючи п'єсу “Ярослав Мудрий”, студентам можна запропонувати виконання таких міні-проектів: “Тесть Європи” (сюжетна лінія Гаральд – Ярослав); “Психологічний портрет” (складність характеру Ярослава); “Політичний портрет” (“Державне поле треба корчувати, щоб вирости у ньому благодать”).

До методів активізації творчої діяльності студентів належить мозкова атака (Brainstorming) – метод, за допомогою якого швидко генеруються та фіксуються всі ідеї, коментарі щодо заданої теми: “мікрофон”, “незакінчені речення”, “мозковий штурм”, “дерево рішень”, метод проектів, літературна гра, метод інсценування, “шість капелюшків”, “сенкан”, “аукціон” [8: 45].

В ході „мозкової атаки” (штурму) забезпечуються вільні дискусійні взаємини між учасниками, заохочуються ідеї з комбінування та нового їх застосування: при цьому можна запропонувати картку програмового контролю, при цьому дати відповіді на запитання та завдання. Наприклад, про які найголовніші факти з біографії О. Довженка ви почули? – Яким ви побачили О. Довженка? Створіть психологічний портрет митця.

Мозковий штурм (атака) спонукає студентів проявляти уяву та творчість, дає можливість їм вільно висловлювати свої думки, проявляти творчу фантазію.

Значного поширення, на нашу думку, може набути коло ідей: метою технології є залучення студентів до обговорення проблеми. Викладач ставить дискусійне питання та пропонує обговорити його в малих групах; після того як вичерпався час на обговорення, кожна група представляє всього один аспект проблеми, яку обговорювали. Наприклад, аналізуючи збірку І. Франка “Зів'яле листя”, можна поставити проблемне питання: “Кохання – це радість польоту чи сльози падіння?” Групи студентів приходять до узагальнень: кохання – вірність, щирість, турбота, ніжність, приязнь, непередбачуваність, відвертість, пристрасність, взаємодопомога, самопожертва, що і спостерігаємо у ліриці митця.

Перевага цих методів полягає у тому, що матеріал, який подається на більш високому рівні або у нетрадиційній формі, дозволяє студентам отримати гарну вихідну базу для самостійного дослідження суперечливих питань; виникає інтерес пошуку істини, що потребує використання джерел, які містять дискусійні положення і відповідно збуджують інтерес до пізнавальної діяльності; набуваються уміння і формуються практичні навички для логічного й аргументованого ведення дискусії, розкриваються творчі можливості студентів, формуються навички, необхідні для самостійної навчальної діяльності.

Досвід роботи показує, що раціональним є використання на семінарських заняттях ігрових методів, які впливають на розвиток логічного мислення студентів, теоретичних знань і практичних умінь та навичок, самостійності та самоосвіти, колективного співробітництва [7:40].

Значного поширення у вузівській практиці набув „метод ігрової ситуації”, „навчально-рольової (ділової) гри”, які дають можливість відтворити практично будь-яку ситуацію в „ролях”. Скажімо, на лабораторних заняттях з методики викладання літератури студенти перевтілюються у вчителів – учнів – директорів шкіл – методистів; на заняттях з історії літератури – письменників, журналістів, бібліографів та ін. Такі методи інтенсифікують розумову працю студентів, сприяють посиленню емоційно-психологічного стану, збуджують внутрішні стимули до навчальної роботи, сприяють їхній професійній орієнтації [4: 20].

Висновки. Отже, використання інтерактивних технологій навчання – це засіб для досягнення тієї атмосфери в аудиторії, яка найкраще сприятиме співробітництву, порозумінню і доброзичливості, дасть змогу реалізовувати особистісно-орієнтоване навчання.

За умови вмілого впровадження інтерактивних методів у навчальний процес, студенти освоюють усі рівні пізнання (знання, розуміння застосування, аналіз, синтез, оцінка); викладач отримує можливість диференційованого підходу до студентів із спеціальними потребами – особистісними та інтелектуальними; основним джерелом мотивації навчання стає інтерес самого студента; покращується ідентифікація матеріалу, використання у повсякденному житті.

Джерела та література:

1. Васьков Ю. Педагогічні теорії, технології, досвід / Ю. Васьков. – Х. : Скорпіон, 2000. – 120 с.
2. Інноваційні технології навчання в сучасній школі http://www.socialscience.com.ua/jornal_content/263/cd3fb6ced694e820d6628f476500181b
3. Курицина В. Метод проектів: вчора, сьогодні, завтра // Образовательная технология как система, объединяющая теорию, практику и искусство / В. Курицина. – Воронеж : ВГПУ, 2012. – С. 59–63.
4. Кратасюк Л. Інтерактивні методи навчання // Дивослово / Кратасюк Л. – 2004. – №7. – С. 2–3.
5. Ницета В. Технологія життєтворчих проектів на уроках української мови та літератури : [навч. посібник] / В. Ницета. – Х. : Основа, 2009. – 153 с.
6. Пехота О. Проектна технологія / О. Пехота // Освітні технології. – К. : АСК, 2004. – 234 с.

7. Пометун О. Інтерактивні технології навчання : теорія, практика, досвід / О. Пометун, Л. Пироженко / [навч. посібн.]. – К. : АСК, 2004. – 169 с.
8. Селевко Г. Современные образовательные технологии : [учеб. пособие] / Селевко Г. – М. : Народное образование, 2008. – 256 с.
9. Токмань Г. Сучасні навчальні технології та методи викладання української літератури / Г. Токмань // Дивослово. – 2012. – № 10. – С. 39–45.

Меметова Л.А.

УДК 070=512. 145

БЕКІР ЧОБАН-ЗАДЕНИНЬ МІЛЛІЙ МАТБУАТЫМЫЗНЫНЬ ТАРИХИНЕ ДАИР БАКЪЫШЛАРЫ

О ВЗГЛЯДАХ БЕКИРА ЧОБАН-ЗАДЕ НА ИСТОРИЮ НАЦИОНАЛЬНОЙ ПЕРИОДИЧЕСКОЙ ПЕЧАТИ

Аннотация. В статье рассматриваются публикации великого тюрколога Бекира Чобан-заде, посвященные возникновению и дальнейшему становлению крымскотатарской периодической печати. Исследуются взгляды ученого по отношению к первым национальным изданиям, характеризуется их значимость в социальной жизни мусульман Крыма на рубеже XIX–XX столетий. Определяется роль критических заметок профессора Б. Чобан-заде о национальной периодике, послуживших необходимым материалом в осуществлении дальнейших научных изысканиях по истории национальной периодической печати.

Ключевые слова: крымскотатарская периодическая печать, национальные издания, публикации, Бекир Чобан-заде.

Анонція. У статті розглядаються публікації великого тюрколога Бекира Чобан-заде, присвячені виникненню і подальшому становленню кримськотатарської періодичної преси. Досліджуються погляди вченого стосовно першим національним виданням, характеризується їх значимість у соціальному житті мусульман Криму на рубежі XIX–XX століть. Визначається роль критичних заміток професора Б. Чобан-заде про національну видання, що послужили необхідним матеріалом у здійсненні подальших наукових розвідках з історії національної періодичної преси.

Ключові слова: кримськотатарська періодична преса, національні видання, публікації, Бекір Чобан-заде.

Summary. The article deals with the publication of the great turkologist Bekir Choban-zade, dedicated to the emergence and further establishment of the Crimean Tatar periodicals. Characterizing historiographical data on the subject in question, indicating the variety of sources of linguistic, literary and biographical highlights, defining the little scrutiny of this problem and its relevance. Investigating functional features such periodicals as "Terdzhiman", "Vetan hadimi", explores the ideological orientation of publications and public position of their editorial staff. Studying scientist looks towards the first national publications, characterized by their importance in the social life of Muslims of Crimea on the XIX–XX centuries, and generally throughout the Russian Empire. The role of critical notes of Professor B. Choban-zade on national periodicals is defined as the necessary material in carrying out further scientific studies on the history of the national periodicals. Along with that considers the views of the other researchers and national publications, focuses on the importance of critical publications of scientist in this field.

Keywords: Crimean Tatar periodicals, national publications, publications, Bekir Choban-zade.

Меселенинь кьоюлувы. Бугунь де бугунь Бекир Чобан-заденинь шахсиети, ильмий ве бедий яратыджылыгы устюнде баягы колемде терен ильмий тедкыкыятлар япылды. 1937 сенеси дигер зиялыларымыз иле бирликте Совет деврининь вахший панджасына тюшкен эдибимиз, миллетчиликте ве уюметке кьаршы арекетлерде кьабаатланылып, олюм джезасына уюм этиле. Там 20 йыл сонъра – 1957 сенеси, уйдурма кьабаатлар алынып, Советлер Бирлиги Алий Махкемесининь Арбий коллегиясы тарафындан бутюнлей акълана [2, с. 255]. Бу йыллардан башлап онынь кълем мирасына ве омрюндеки айры вакыяларгъа даа зияде меракъ догъа. Ерли ве эджнебий муэллифлернинь макълалеринде Бекир Чобан-заденинь аджайип бедий эсерлери, тюрк тиллери ве эдебиятшынаслыгы саасында якъан амеллери акъкъында сёз юрютиле башлай.

Мевзу боюнджа эдебият талили. Эдипнинь омюр ёлу ве иджады акъкъында кыскъа тарифлерни 1920–30-джы сенелери матбуат саифелеринде фикир пайлашкъан А. Ляtif-заде¹, А. Крымский² киби муэллифлернинь языларында раст кетиремиз. Олюминден сонъра ильк оларакъ онынь мирасына мураджаат эткенлерден «Голос Крыма» (1941–1944 сс.) газетасынынь муаррири А. Булдеев³ ве казан татар тамырлы Тюркие газетеджиси А. Таймаз⁴ оларар. Йыллар кечкен сайын языджи ве алимнинь яратыджылыгына К. Аджар⁵, Ф. Ашнин⁶, А. Бабаев⁷, С. Нагаев⁸, И. Ноян⁹, И. Озьджан¹⁰, И. Отар¹¹, киби алимлер кыймет кеселер. Сафдашлары Ш. Бекторе¹², Дж. Сейдамет¹³ озь хатырлавларыны кълдырып, Бекир Чобан-заденинь фаалиетчи сымасыны ве кълем меаретини анъламагъа ярдым этелер. Земаневий илимде Б. Чобан-заденинь тильшынаслыкъ фикирлерине дикъкъат эткенлерден Э. Аббасова¹⁴, А. Меметов¹⁵, Г. Хаджиева¹⁶, А. Эмирова¹⁷ киби алимлер олдылар. Онынь эдебий эсерлерини огренгенлер сырасыны исе эдебиятшынаслар И. Керимов¹⁸, Н. Сейтягъа¹⁹, Ш. Юнус²⁰, тешкиль этелер. Улу алимнинь кьарсанбалы аятий ёлуны тююмлерини чезмеге наиль олгъан тарихчи Д. Урсун²¹ да бу зынджыр алкъаларыны текмиллей. Эльбетте, бу сыраламада бизим назар дикъкъатымыздан четте кългъан муэллифлер де бар²², лякин